

Datum
2015-12-14
Handläggare
Bengt Högberg

Dnr
2796-15
Dir tel
010-698 60 98

Mottagare
Näringsdepartementet
Enheten för e-förvaltning
103 33 Stockholm

Remissen SOU 2015:66 En förvaltning som håller ihop N2015/5090/EF

Sammanfattning

Havs- och vattenmyndigheten ställer sig i huvudsak bakom de rekommendationer som lämnas i betänkandet. Det är bra att olika problem och utvecklingsmöjligheter som är förknippade med e-förvaltningen redovisas och att genomgången kompletteras med förslag till åtgärder när detta är behövligt.

E-delegationen har i sitt mångåriga arbete framställt ett relativt begränsat antal författningsförslag. Havs- och vattenmyndigheten anser att dessa med fördel kunde varit flera. I slutbetänkandet rekommenderar dock delegationen att det skapas bättre juridiska förutsättningar för en förvaltningsgemensam utveckling. Havs- och vattenmyndigheten menar att detta är särskilt angeläget och att en ytterligare översyn i samordnande syfte av tryckfrihetsförordningen, yttrandefrihetsgrundlagen, offentlighets- och sekretesslagen, personuppgiftslagen och registerförordningar bör prioriteras. Även frågan om elektroniska underskrifter och andra formkrav bör lösas så snart som möjligt. Resultatet bör innefatta hur privatpersoner och företrädare för myndigheter i de gemensamma systemen ska styrka sin behörighet att på olika sätt binda sig, sin enskilda organisation eller myndighet vid kommunikation och beslut i en ärendeprocess.

Kostnads- och spridningsfrihet är också angeläget vilket Havs- och vattenmyndigheten har lyft fram när e-förvaltningsfrågor har diskuterats. Det är inte bara grundläggande information som utan kostnad bör vara fri för spridning och nyttjande utan i hög utsträckning även annat som tillhandhålls allmänheten och företagen för vidareutnyttjande och utveckling. Det finns i detta sammanhang skäl att överväga hur upphovsrättslagen tillämpas på sådant som produceras och tillhandahålls av statliga myndigheter. Upphovsrätt i relation till skilda sätt att finansiera myndigheters verksamhet hämmar i vissa fall utvecklingen av nya datamängder och produkter som bygger på information från flera myndigheter.

Ett genomförande av E-delegationens rekommendationer hämmas enligt Havs- och vattenmyndighetens förmenande av att det saknas en central styrning. Därför måste varje myndighet själv förhålla sig till relativt grundläggande begrepp och fatta egna beslut. Myndigheter med i stort sett lika förutsättningar kommer då fram till skilda förhållningssätt, vilket Havs- och vattenmyndigheten anser begränsar effektiviteten i statsförvaltningen.

Överväganden

Juridiska förutsättningar

I slutbetänkandet rekommenderas en förstärkning av förmågan att skapa juridiska förutsättningar för förvaltningsgemensam utveckling. Den bristande samordningen mellan tryckfrihetsförordningen, yttrandefrihetsgrundlagen, personuppgiftslagen och registerförfattningar framhålls också. Havs- och vattenmyndigheten instämmer i rekommendationen och anser att en översyn av de nämnda författningarna bör prioriteras. En ytterligare analys av vad som kan behöva ändras i offentlighets- och sekretesslagen bör inkluderas.

I E-delegationens delbetänkande SOU 2014:39 ett föreslås ändringar i offentlighets- och sekretesslagen för att underlätta tekniskt samarbete i fråga om hjälp- och presentationstjänster. Havs- och vattenmyndigheten tillstyrkte ändringarna i ett tidigare yttrande men anmärkte att det i den it-baserade uppdragsverksamhet som ingår i samarbetet mellan myndigheter inom myndighetens ansvarsområde, och beträffande de mer utvecklade hjälptjänster i ärendehantering vilka myndigheten planerar, blir det nödvändigt att även fortsättningsvis vara uppmärksam på skillnader i primära- och sekundära sekretessbestämmelser som tillämpas av samarbetsmyndigheterna. Havs- och vattenmyndigheten anser att dessa skillnader bör undanröjas.

Havs- och vattenmyndigheten har tidigare även tillstyrkt de författningsändringar som delegationen föreslog i delbetänkandet SOU 2014:75 Automatiserade beslut. En tjänst där yrkesfisket i en snabb och automatiserad beslutsprocess kan få till stånd utbyte sinsemellan av tilldelade fiskemöjligheter har nyligen tagits i bruk av Havs- och vattenmyndigheten efter att motsvarande författningsändringar som de nämnda gjordes i fiskerilagstiftningen. Samtidigt infördes även föreskrifter som tillåter direktåtkomst för behöriga och befullmäktigade företrädare för de enskilda näringsidkarna till uppgifter i Havs- och vattenmyndighetens databas. Direktåtkomst för andra ändamål till data saknas dock för ett flertal samarbetsmyndigheter som är involverade i förvaltning och kontroll inom Havs- och vattenmyndighetens ansvarsområde.

Havs- och vattenmyndigheten har behov av att samverka med flera myndigheter om registerinformation. I dag är denna samverkan lagreglerad i vissa fall, men i andra fall inte. En översyn behöver därför göras av vilka myndigheter som behöver åtkomst till varandras information. Ibland är åtkomsten i förordningar reglerad så att myndigheterna endast är skyldiga att lämna varandra information medan det i andra fall föreskrivs att en myndighet ska ha direktåtkomst till en annan myndighets uppgifter. Olikheterna kan visserligen antas ha särskilda förklaringar såsom frekvens i ärendehantering och om fråga är om känslig information men en översyn behövs där begreppen beskrivs. Dessutom behövs tydliga processer för hur man kan reglera nyttjandet av sådan information.

Vidareutnyttjande av information

I rapporten Vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen (2014) har Havs- och vattenmyndigheten på uppdrag av regeringen redovisat myndighetens åtgärder med anledning av lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen. Bland annat anförs att datamängder som kan sägas utgöra grundläggande information för svenskt miljöarbete i många fall har begränsningar i vidareutnyttjandet av olika skäl. Havs- och vattenmyndigheten anser att de författningsmässiga och finansiella hinder som i dag förhindrar vidareutnyttjande av offentlig data bör undanröjas. Alla offentliga data bör vara fria och tillgängliga för vidareutnyttjande utom de som omfattas av sekretess. Åtminstone borde en uppsättning av grundläggande information för miljöarbetet pekas ut som öppna data för att minimera hinder i tillgänglighet och vidareutnyttjande.

Det är tillfredsställande att E-delegationen föreslår ett avgiftsfritt informationsutbyte mellan myndigheter. Detta är nödvändigt om förvaltningen ska bli effektivare och för att möjliggöra att information kan ses som en myndighetsgemensam resurs. Avgiftsfrihet inom staten framstår som självklart när det gäller uppgifter som myndigheterna behöver för att kunna fullgöra sina uppdrag.

I fråga om den fragmenterade förvaltningen finns i slutbetänkandet utmärkta rekommendationer men som inte nödvändigtvis leder till gemensamma beslut. Exempelvis behandlas hur vidareutnyttjande ska kunna underlättas, hur licenser kan användas, hur frågor om upphovsrätt kan hanteras och hur andra rättsliga förutsättningar inverkar på utvecklingen av en samordnad e-förvaltning. Det saknas dock en central styrning.

Havs- och vattenmyndigheten finner det angeläget att E-delegationens riktlinjer för vidareutnyttjande fortsätter att leva i en förvaltningsorganisation som dessutom får ett tydligare mandat i frågan.

E-tjänster utifrån medborgarnas behov

Havs- och vattenmyndigheten instämmer i att utgångspunkten i det fortsatta arbetet bör vara medborgarnas och företagarnas behov. Hur och vilka e-tjänster ska utvecklas beror på vilka krav och behov som finns hos de som ska använda dem.

Havs- och vattenmyndigheten ser det inte som angeläget att alla myndigheter är obligatoriskt anslutna till "Mina meddelanden". Tjänsten är mest funktionell för myndigheter med stor ärendehantering. Det framstår inte som självklart att Mina meddelanden ska ersätta befintliga system med t.ex. Mina sidor.

Krav på e-faktura till myndigheter ser Havs- och vattenmyndigheten positivt på. Många med relationer till myndigheter har dock fortfarande inte tillgång till datorer varför det bör finnas möjlighet till undantag under

en övergångsperiod. Det behövs också insatser för kompetensutveckling inom denna del av digitaliseringen.

Det måste vara tydligt vilken riktning som regeringen vill driva myndigheterna. Regeringen måste ställa krav och styra myndigheterna i en riktning som gör att e-tjänster blir förstahandsval i kontakter mellan medborgare och myndigheter.

Nya organisationsformer för e-förvaltningen

I slutbetänkandet föreslår E-delegationen att det bildas en interdepartemental arbetsgrupp för juridiska frågor i Regeringskansliet. Havs- och vattenmyndigheten, som anser att en närmare samordning än gängse gemensambereidningar är nödvändigt för att kunna hantera gränsöverskridande frågor, noterar att regeringen, när E-delegationen nu upphör, har inrättat en helt ny enhet inom Näringsdepartementet, enheten för e-förvaltning, som kommer att ha beredningsansvaret för dessa frågor. Havs- och vattenmyndigheten finner detta utmärkt liksom att Ekonomistyrningsverket har fått i uppdrag att ge stöd till regeringens satsning på e-förvaltning. Det är även bra att ett antal myndigheter fortsätter utvecklingsarbetet inom E-samverkansprogrammet mellan myndigheter och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Beslut om detta yttrande har fattats av vikarierande generaldirektören Ingemar Berglund efter föredragning av chefsjuristen Bengt Högberg. I den slutliga handläggningen har även stabschefen Maria Hellsten, avdelningschefen Johan Löwenadler Davidsson, enhetscheferna Sara Grahn och Torbjörn Attnäs, verksarkivarien Frida Lenberg samt GIS-strategen Bernt Rane deltagit.

Ingemar Berglund

Bengt Högberg

Kopia till

Miljö- och energidepartementet